ACTIVITATEA DIDACTICĂ ÎNTRE TRADIȚIONAL ȘI MODERN

Grăjdan Mariana-Carmen, Şcoala Gimnazială Nr. 11 Buzău

În condiţiile vieţii contemporane, profunde raţiuni de ordin social şi economic determină accentuarea funcţiei integrative a şcolii. Omul e depăşit de accelerarea schimbărilor din ambianţa sa. Filozoful american Alvin Toffler a denumit acest fenomen „şocul viitorului”.

Niciodată omul nu a fost pus în situaţia să joace un rol mai activ şi mai decisiv ca acum în toate sectoarele vieţii social–umane. Nicicând nu i s-a cerut o mai mare capacitate de gândire creatoare şi de acţiune constructivă, de cercetare, de previziune. Nicicând el nu a avut nevoie de mai multă imaginaţie şi inteligenţă, nu a trebuit să dovedească mai mult spirit de invenţie şi inovaţie socială, mai mult entuziasm şi curaj pentru a traduce în viaţă gândurile şi iniţiativele sale.

Astfel, cerinţele mereu crescânde ale societăţii contemporane, determinate de dezvoltarea impetuoasă a ştiinţei şi tehnicii, impun cadrului didactic sarcini importante în scopul înarmării generaţiilor de elevi cu cunoştinţele necesare pregătirii lor pentru viaţă, pentru activitatea productivă.

Formarea personalităţii umane este o sarcină de o mare complexitate şi răspundere, de aceea şcoala trebuie să utilizeze în desfăşurarea procesului de învăţământ cele mai eficiente mijloace care să asigure şi să stimuleze, în acelaşi timp, creşterea nivelului de însuşire a cunoştinţelor, în raport cu progresul ştiinţei şi cu cerinţele actuale şi de perspectivă ale societăţii.

Educaţia este un domeniu în care nu putem vorbi nici de vacanţe, nici de concedii.

Educaţia este şi trebuie să rămână centrul preocupărilor de dezvoltare a sistemelor educaţionale, a finalităţilor acestora, a societăţii însăşi.

Şcoala este o componentă a vieţii sociale cu o influenţă determinantă asupra celorlalte dimensiuni şi forme ale activităţii umane. Ca urmare, orice reformă socială nu poate ocoli schimbarea, modernizarea, adecvarea şi eficientizarea obiectivelor, conţinuturilor ori finalităţilor proceselor educaţionale desfăşurate în şcoală. Nu pot face abstracţie de devenirea necesară nici actorii acestui proces: elevi, personal didactic, părinţi, comunitate.

Adaptarea la schimbare solicită, însă, motivaţie şi disponibilitate, efort continuu şi competenţe adecvate din partea cadrelor didactice, a elevilor şi părinţilor acestora, a managerilor şcolari, a tuturor celor care răspund de destinele şcolii româneşti.

Este momentul, pentru a nu fi prea târziu, să devenim cu toţii elevi la şcoala schimbării pentru dobândirea competenţelor specifice economiei cunoaşterii şi societăţii informaţionale, pentru a partcipa activ, conştient şi responsabil la construirea dezvoltării sociale, civice, culturale, economice sau administrative a comunităţii în care trăim şi pe care o dorim reformată.

Dar cum învăţăm, ce vom învăţa, pentru ce o facem?

În şcoala tradiţională, accentul cădea pe informaţie. Informaţionalul, transmiterea şi acumularea de cunoştinţe reprezentau centrul instruirii.

Astăzi, învăţarea tinde, din ce în ce mai mult, să devină anticipativă. Caută soluţii supravieţuirii pe termen lung în vremuri de discontinuitate, de schimbări rapide şi esenţiale. În acest context, sensul învăţării trece de la “ce învăţăm?” la “cum învăţăm?”, la asigurarea acelor instrumente şi mecanisme care să-l ajute pe elev “să înveţe cum să înveţe”.

Învăţarea novatoare trebuie să fie, de asemenea, participativă, la toate nivelurile. Şcoala este a comunităţii şi întreaga comunitate este responsabilă de condiţiile şi calitatea învăţării. Mai mult, şcoala modernă nu mai este posibilă fără implicarea şi participarea activă a elevului care trebuie să fie un partener motivat şi avizat al procesului de învăţare.

În acest context, consider că metodele tradiţionale de învăţare trebuie îmbinate cu cele interactive, cu accent, în toate situaţiile, pe metoda jocului.

Pornind de la ideea că învăţarea este o activitate serioasă, ce solicită efort voluntar pentru punerea în acţiune a disponibilităţilor interne ale psihicului, consider că efortul este mai uşor declanşat şi susţinut mai eficient când se folosesc resursele jocului.

Jocul, în varietatea formelor lui, este astăzi tot mai mult valorificat din punct de vedere pedagogic, în intenţia de a imprima un caracter tot mai viu şi mai atrăgător activităţilor şcolare şi extraşcolare în care acesta tinde să fie integrat.

Jocul este un factor important al socializării copilului deoarece acesta, potrivit unor reguli scrise sau nu, îi determină pe copii să se cunoască mai bine, să comunice mai mult, să se simtă bine unul cu celălalt şi să dorească acest lucru.

Jocurile au rol important în dezvoltarea fizică, intelectuală, morală şi estetică a copilului. Jocul este pentru el la fel de important ca munca pentru adulţi, îi îmbunătăţeşte capacitatea de comunicare, îl determină să se implice în cât mai multe activităţi, făcând posibilă dezvoltarea armonioasă a personalităţii acestuia.

Jocul este important pentru formarea relaţiei dintre adult şi copilul pe care îl are în grijă. Îl cunoaştem mai bine, dar şi el ne cunoaşte pe noi; ne apropiem de el; îi putem dezvolta diverse deprinderi şi obiceiuri bune într-un mod plăcut; îi oferim atenţie, prin joc învaţă să stabilească relaţii cu cei din jur; explorează, cunoaşte lumea înconjurătoare; se dezvoltă sănătos, armonios, atât din punct de vedere fizic, cât şi psihic; jocul dezvoltă imaginaţia, creativitatea, gândirea logică, simţul de observaţie, vorbirea, memoria, motricitatea, simţurile; îl disciplinează.

În lecţiile organizate cu elevii trebuie avut mereu în vedere ca cele două forme de activitate – învăţarea şi jocul – să fie complementare, deoarece ele pot deveni concurente când elevul nu învaţă pentru că se joacă şi nu se joacă pentru că învaţă.

Copiii de vârstă şcolară mică dau o nuanţă afectivă tuturor activităţilor desfăşurate şi de aceea este foarte importantă introducerea jocului didactic în diferite etape ale lecţiei, pentru a le stârni interesul pentru activităţile desfăşurate, dar şi în timpul activităţilor extraşcolare.

Aceştia participă activ (prin intermediul jocului) la propria formare, achiziţionând cunoştinţe, formându-şi atitudini şi comportamente.

Jocul didactic poate fi folosit cu succes la captarea atenţiei elevilor pe tot parcursul activităţii didactice şi înlăturarea plictiselii, dezinteresului. Tocmai de aceea Herbart a calificat plictiseala drept „păcatul de moarte” al predării.

Conştientizarea utilităţii cunoştinţelor constituie cel mai valoros stimulent în asimilarea acestora. Este suficient să trezim în elev curiozitatea caracteristică vârstei, iar aceasta se poate realiza cu uşurinţă dacă vom încerca să-i suplimentăm nevoia de joacă prin joc, utilizând diverse strategii pentru a-i declanşa dorinţa de a învaţă, de a descoperi noul, indiferent în ce domeniu de activitate.

Învăţătorului îi revine nobila sarcină de a sădi în sufletele elevilor cele mai alese sentimente, de a le transmite în mod sistematic primele cunoştinţe, de a le forma priceperi şi deprinderi de muncă ordonată, de a le schiţa cele dintâi concepţii şi convingeri ştiinţifice despre lume şi viaţă.

În activitatea desfăşurată la clasă am încercat să fiu receptivă la ceea ce le place elevilor, la ceea ce vor şi pot realiza ei, la ceea ce este nou, să folosesc acele metode şi procedee plăcute, atractive, pe măsura de înţelegere a elevilor din primele clase, satisfăcându-le interesul, dorinţa de cunoaştere.

Modernizarea învaţământului ridică în faţa şcolii sarcina de a accentua latura formativ – educaţională a procesului de învăţământ, iar în faţa cadrului didactic pune problema de a găsi elemente originale care împletite cu lecţia, să fie un minunat mijloc de instruire şi educare. Să nu uităm aprecierea lui Simion Mehedinţi cum că atâta preţuieşte şcoala, cât preţuieşte învăţătorul sau profesorul.

În grădiniţă, principala formă de activitate este jocul. Trecerea la activitatea de învăţare, ca activitate predominantă, este indicat a nu se face brusc. Programa clasei pregătitoare recomandă desfăşurarea unor activităţi instructive sub formă de joc. Prin intermediul jocului se poate asigura o trecere mai lină de la grădiniţă la şcoală şi, deci, o mai bună acomodare la noile cerinţe şcolare.

Elementul de joc, încorporat în activitatea didactică, imprimă acesteia un caracter viu, mai atrăgător, aduce varietate în demersurile didactice, precum şi o stare de mai bună dispoziţie funcţională, de veselie, de bucurie, de divertisment şi destindere, ceea ce previne monotonia, plictiseala, oboseala.

Şcolarul mic manifestă multă curiozitate. El trece treptat de la o curiozitate perceptivă la o curiozitate epistemică, adică apare necesitatea de a-şi explica fenomenele, de a înţelege lumea, de a stabili relaţii între cauze şi efecte. Este perioada când se trece de la o gândire intuitivă la o gândire operativă.

Învăţătorul are rolul să dirijeze procesul memorării, să urmărească procesul de trecere de la o memorare predominant mecanică la una logică. Atenţia şcolarului mic este încă instabilă. Copilul oboseşte repede. Este indicat ca perioada care solicită atenţie să se alterneze cu activitatea de înviorare. Introducerea unor jocuri în lecţie poate răspunde acestui scop.

Jocul didactic, restabilind un echilibru în activitatea şcolarului, fortifică energiile intelectuale şi fizice ale acestuia, generând o motivaţie secundară, dar stimulatorie, constituind o prezenţă indispensabilă la ritmul accentuat al muncii şcolare.

Atenţia şi efortul copilului pot fi stimulate şi prin stabilirea unei motivaţii adecvate. Motivaţia exterioară (să ia calificative bune, să aducă bucurie părinţilor etc.) va fi dirijată treptat spre o motivaţie socială superioară (să-l convingem de importanţa activităţii instructiv – educative, de necesitatea unei pregătiri pentru viaţă).

Lecţiile interesante, bogate în materiale intuitive şi presărate cu jocuri didactice vor susţine efortul elevilor, le vor menţine mai mult timp concentrată atenţia .

Strategiile jocului sunt strategii euristice în care copilul îşi manifestă isteţimea, inventivitatea, răbdarea, îndrăzneala, iniţiativa. Nu va fi neglijat faptul că la elevii mici procesele afective corelează încă intens întreaga lor activitate. Jocul, prin încărcătura lui afectivă, asigură o antrenare mai deplină a întregii activităţi psihice.

Experienţa didactică a demonstrat că jocul poate deveni cel mai bun mijloc de activitate a şcolarilor mici şi de stimulare a resurselor lor intelectuale.

Jocul, prin stimularea activităţii psihice, devine terenul pe care se pot exercita cele mai complexe şi importante influenţe, atât în ceea ce priveşte însuşirile psihice, cât şi procesele psihice. Indiferent de categoriile de jocuri folosite, copiii vor descoperi dorinţa de cunoaştere, de informare şi de formare a personalităţii umane.

Bibliografie:

Cerghit, Ioan - „Perfecţionarea lecţiei în şcoala modernă”, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1983

Nicola, Ioan - Tratat de pedagogie şcolară, Editura Aramis, Bucureşti, 2003